

Ha a művet mielőbb adhatónak találod, majd legközelebb megírom, hogy gondoltam a szerepek kiosztását. Tudom te is helyeselni fogod.

Berlinben a bolondos Hugóval találkoztam. Báró és bankár-ját itt is jó sikerrel adták, de hobortos létére itt is összeveszett az intendánssal, — valódi meghasonlott kedély. Kár érte ismét egy jó darabot írt, *Figaró házasságát*, melyet tán kidolgozni lehet a magyar színpadra is. Bulyovszkynét láttam Drezdában Mária Stuart szerepében. Bámulatos mennyire magáévá tette a német nyelvet, a hochdeutsch beszéd módot s mily pompásan fogta fel a skót királyné jellemét, sokkal jobban mint Ristori, úgy hogy maholnap világhírű művész nő lesz belőle, s ellenségei mégis megmacskazenézték. Devrient Emil azt állítja, hogy Bulyovszkyné sokkal jobban beszél németül mint Davison, ki őt szinte nagyra becsüli. Sajnálom, hogy mind Hugóval mind Bulyovszkynével nem vagy többé barátságban s talán csak a sír fog benneteket kibékíteni.

Megengedj édes Gáborom, hogy oly sok haszontalanságot összeírtam s annyira feldicsértem magamat, ezt csak irántadi bizalomból tevém.

Drezdában 6 órakor kezdik az előadást, mi nagy jótétemény a vacsorálni s jókor lefeküdni akaró közönségre. Nálunk is jó volna behozni ezt.

Holnap indulok Gräfenbergbe, hol legalább is 6 hetet töltök egészségem gyökeres helyreállítása végett,

ölel igaz barátod

Vahot Imre.

Közli: DR ESZTEGÁR LÁSZLÓ.

WESSELÉNYI MIKLÓS LEVELE
IFJ. WESSELÉNYI FERENCZNEK.

Pest. September 5. 1848.

Kedves Barátom!

Sajnálom, hogy fel nem jöttél; de másfelől azt is elismerem, mikint sok tekintetben örvendhetsz, hogy itt nem vagy. Sokat lehet itt emberösmeret tárgyában tanulni; de többnyire szomorítót. Olyak történe- nek itt, mikről embernek képze- te is alig lehet. Az alsóházban sok jó kapacitás van. Tagjaiból igen derék testületet, sőt testületeket lehetne alkotni; de együtt a mint van s működik, bosszuság s nevenség. A többségnek egyéni szelleme jó; de a szellem, mely az egész s főként a dolgok folyta felett lebeg, eszély és számítás nélküli. Tudhatod, hogy kezdetben a roppant nagy többség a Ministerium mellett volt, alig volt 30—40 a baloldali. Ezek részint olyak voltak, kik szenvedélyből opponálnak, részint tágkeblű, de szűkvelejű, lángoló érzésű, de gyengén pislogó eszű enthu- siasták, s ábrándozók, vagy tapsvadászok, részint pedig a pecsovicso- kból szegődtek — gondolom a legszemtelenebbek. A ministerium roppant majoritása mellett is alig-alig boldogult oly kérdésekben is, melyekhez létét kötötte. Saját majoritása küzdött olykor ellene, és saját majoritását hagyta gyakorta sárban. A ministeriumban s ministerium által történtek dolgok, melyek a ministerek egyéni vélekedésökkel ellenkeztek. Megmon-

dom, hogy ezen fonák jeleneteknek s az abból következő sok fonákságoknak valódi oka hol fekszik. — Ott barátom, hogy nálunk a fausse positionok egész conglomeratuma létezik. Szegény királyunk helyzetéről nem is szólok. Annak bonyodalmaikat igenis láthatni. Nádorunk, s ministeriumunk egyéneinek vagy tagjainak fausse positionja onnan cred, hogy a ministeriumban két különböző, mondhatni ellenkező elem létezik. Ez alakulása után, csakhamar mindinkább fejlődött s mutatkozott. Egyfelől higgadság, s számító ész, másfelől enthusiasmus mondhatni ábránd működött. Az egyik elem állott a ministerium összes tagjaiból, a másik Kossuthból; de ennek országszerte, s akkor azon kívül t. i. Bécsben is létező popularitása oly rengeteg nagy volt, hogy kénytelenek voltak a többi engedni neki, ki az eltérő kérdésekben mindig megmaradását s kilépését kötötte azokhoz. Látták a többiek, hogy nálla nélkül, lehetetlen leend a közvélemény előtt magát a ministeriumnak fenntartania s engedniök kellett, különben bizonynyal akkor mindjárt minden felfordul. Ezen engedések mind sűrűbbek, mind nagyobbak lettek, s végre mindennek úgy kellett tánczolni, mint ő fűtta. Igaz, hogy e tánczot igen szomorú képpel tették, s nagyon gyengén csoszogtak. — Természetes következése volt ennek, hogy mindenik fausse positionban lévén, sorából és sodrából teljesen ki volt s ki van véve. A nádor minden nagy popularitása mellett úgy szólván nullificálva él Budán. Batthyányi vasakarátja, s nagy tevékenysége közepette, keveset s többnyire, vagy legalább gyakran nézete s akaratja ellenit tesz. Deák bármennyire van is arra teremtvé, hogy óriási eszével s combinatiojával vezéreljen, szintoly kevéssé teszi s teheti ezt mint Klauzál és Eötvös, kik közül az első martiusban oly sokat tett, s most is nagyon sokat tehetne, ha helyzete által ereje teljesen zsiabasztva nem lenne. — Közlebbi időkben Bécsben is, Horváthországban is s a táborban is a dolgok mindinkább bonyolódtak, s tornyosultak s tornyosulnak mindinkább a bajok. — Hogy elvagyunk, s oja fenn vagyunk a felség körüliek által, még pedig gyalázatosan árulva: az bizonyos, hogy olyak történtek s történnek, melyek Isten bosszujára méltók, s a nemzet haragját méltán eléidézők, és kétségbeeső küzdésre ingerelhetnek: ez is mind igaz; — de igaz másfelől, hogy mi mint magyar nemzet (s csakis erről lehet s kell nekünk szóllanunk) képtelen gyengék vagyunk. — Ezt tudják s érzik Batthyányiék s Deákék. Kossuth nem akarja elismerni. Ő a sok feszült munka következtében elbetegesedett; idegrendszere roppant ingerült s túlfeszült. Szünteleni lázban van a teste és a lelke. Hogy ily állapotban nálla az érzés, vagy is lelkesültség, s az imaginatio és ábránd fejül kapott, a különben oly józan eszén, s ítélőtehetségén: ez szintoly megfogható, mint igen szomorú való. Ennek következtében ő törésre s szakadásra is kész. Egyesült a baloldallal, t. i. Nyári, Perczel, Madarász s a többiekkel. Gondolhatod, mily keserű nekem legjobb barátim egyikéről írnom ezeket, s bevallanom, hogy most a honra nézve igen veszélyes uton jár. Sok mindent beszélnek. Hiszem, hogy részint jóval többet, mint a mennyi igaz. Mondják, hogy a nemsokára hihetősön leendő cravall alkalmával kifogja magát Dictatornak kiáltatni. Ez lehet — én akarom is hinni, — hogy nem igaz; de hogy őt cravall-

csinálók ki akarják, s ki is fogják kiáltani, ez alig szenved kétséget. Az is bizonyos, hogy ő a legnemesebb szándéktól vezérelve tenne, s teend bármilyen lépést, de azt is be kell vallani, miként ily diktátornaki kikiáltás és diktátoroskodás a dolgot mostani törvényes állásából, egyenesen a nyílt revolutio terére viszi, s a királytöli elszakadást foglalja magában: ily antidynastiális lépés pedig, bizonyosan az egész sor-katonaságot, magyart úgy mint nem magyart, nyílt elleneinkké tenné s a köznépet, magyart úgy mint tótot és oláhot urak s birtokosok ellen zudítaná fel. E köznép közt tudod, mennyire van elterjedve az, hogy most az urak a király ellen törnek; de hogy ők a királyi tartanak. Ez s e mellett a nagyon terjedő communistikus irány, másfelől pedig a tótnak s oláhnak magyar elleni törekvése, nemcsak az eddigi aristocriatiát, (mely eddig a magyar nemzetiségnek nagy köve volt) hanem mindent mi magyar, irtó háborúval támadna meg. — Így álván a dolog, nekem, régi elvrokonimnak s minden higgadtan gondolkodónak meggyőződésünk, hogy nemzetünkre s e honra nézve semmi sem lehet veszélyesebb, mint Kossuth mostani iránya s törekvése.

A sokféle hírekre, mint például, »*hogy Kossuthéknak congreg raketaik is vannak; hogy tervök van Budán a várat elfoglalni, a nádornak, ha őt a melléjük állásra nem bírhatják, neki utat adnak; de Venkheimot elzárni stb. stb.*« — több körülmények adtak alkalmat s látszanak azokra mutatni, például, hogy Kossuth valóban hozott maga számára több száz fegyvert, hogy az itt lévő katonaságot e napokban innen, úgy szólván mind leakarta a táborba küldeni, még azon gránátosokat is, kik örökké Budán a Nádor s korona közelében szoktak lenni; hogy Szemere (ki Mészáros távollétében a hadügyi tárczát viszi s ki egészen Kossuthhoz szegődött), mindent úgy igyekszik vezetni, hogy a teljes erő az ő kezökben legyen; — hogy az itteni tűzérségből az önkéntes serget magukhoz hódították, hogy Kossuth-gyalogság név alatt, már számos, valami 6—700 embert gyűjtöttek össze, s azokat Szemere mindenkép el akarja fegyverrel s munitióval láttatni; hogy ezen Kossuth-gyalogsághoz most is foly a toborzás itt helyben, s rendeztetnek, s tiszték neveztetnek, a hadügyministerium s Baldacci hozzájárulta s tudta nélkül — mint mondják, egyenesen a Kossuth utján, hogy éjjel nálla őrtanya van; s a mellett későn estve, sőt éjjel is mindenféle részint gyanus alakú egyének jönnek s mennek hozzá, hiteles emberek állítása szerint. — Mindez nagy aggodalmat szül, s nem csuda, ha őt sokan Fieskonak és Rienzinek hívják. Szükségesnek láttam ezeket neked, főként azért írni meg, hogy az Erdélyben, itt is közbotrányt okozó eljárással létesíteni szándékoit Kossuth-lovasság nehogy oly szellemüvé válljon, melynek következtében épen Erdélyből alakuljon Dictátor számára praetorianus sereg. Nem sokára megint írok neked. Most sietek, hogy levelem a postáról el ne maradjon. Anyádat sMarit tiszteljük, s köszöntjük gyermekeidet csókoljuk. Áldjon az ég barátod:

Wesselényi Miklós.

Közli: FERENCZI ZOLTÁN.